

Streszczenie

Celem niniejszej pracy było ustalenie w oparciu o dane empiryczne, które aspekty funkcjonowania seksualnego różnicują osoby problematycznie korzystające z pornografii (ang. *problematic pornography use*; PPU) od osób z niedoświadczających problemów w związku z korzystaniem z pornografii. Prace opisane w niniejszej rozprawie zostały zrealizowane w trzech etapach. W pierwszej kolejności podjęłam się przeprowadzenia polskiej adaptacji i walidacji dwóch narzędzi do pomiaru nasilenia nałogowych zachowań seksualnych: *Hypersexual Behavior Inventory* (Badanie 1a) oraz *Sexual Addiction Screening Test – Revised* (Badanie 1b), a także opracowania testu *Brief Pornography Screen* (Badanie 1c) do pomiaru symptomów PPU. Przeprowadzona ocena psychometryczna i klasyfikacyjna wykazała zadowalające właściwości psychometryczne wszystkich przygotowanych kwestionariuszy, dzięki czemu mogą być one z powodzeniem używane zarówno przez klinicystów do diagnozy nałogowych zachowań seksualnych, jak i naukowców do badań w tym temacie. W dalszej kolejności podjęłam się analizy jakościowych danych samoopisowych pochodzących od 230 osób identyfikujących u siebie PPU (Badanie 2). Dane te zostały przeanalizowane pod kątem weryfikacji pięciu grup symptomów PPU (t.j. dysfunkcje seksualne, wzrost tolerancji lub eskalacja korzystania z pornografii, objawy związane z odstawieniem pornografii, aspekty funkcjonowania w związku partnerskim oraz symptomy niezwiązane z funkcjonowaniem seksualnym) ustalonych *a priori* przez grupę specjalistów zajmujących się pomocą osobom z PPU od strony badawczej oraz klinicznej (m.in.: prof. Marc Potenza, Mateusz Gola, Gary Wilson, Marnia Robinson). Rezultaty przeprowadzonej analizy samoopisów wykazały że, osoby z PPU doświadczają zaburzeń erekcji, spadku libido, eskalacji oglądanych treści pornograficznych do coraz bardziej pobudzających, czy też pojawiania się nowych zainteresowań treściami początkowo nieinteresującymi lub

niezgodnymi z pierwotnymi preferencjami seksualnymi. Każdy z samopisów zawierał informacje dotyczące auto obserwacji zmian zachodzących w funkcjonowaniu w trakcie procesu odstawiania pornografii. Analiza tych danych wskazuje na redukcję nasilenia zaburzeń erekcji

u użytkowników, którzy odstawili konsumpcję pornografii. W ostatnim etapie moich prac (Badanie 3), opierając się na wynikach analizy danych jakościowych podjęłam próbę systematycznego zweryfikowania, jakiego rodzaju trudności w funkcjonowaniu seksualnym (w relacji z partnerką/em oraz podczas praktyk autoerotycznych), a także psychicznym i relacyjnym (obsesje o charakterze seksualnym, poczucie kontroli nad własnym życiem seksualnym, częstotliwość i wzorce korzystania z pornografii; satysfakcja z relacji partnerskiej) różnicują osoby z PPU od osób kontrolnych (korzystających z pornografii rekreacyjnie i niedoświadczających PPU) poszerzając dociekania naukowe o pomiar zmiennych stanowiących potencjalnie czynniki predysponujące do PPU (np. wiek rozpoczęcia korzystania z pornografii oraz inicjacji seksualnej, jakość pierwszych doświadczeń seksualnych, status związku partnerskiego). Wyniki Badania 3 nie wykazały różnic między grupami w średnim wieku rozpoczęcia korzystania z pornografii, średnim wieku inicjacji seksualnej, statusie związku, czy retrospektywnie raportowanej częstotliwości praktyk autoerotycznych (masturbacja) i korzystania z pornografii w okresach: do 15 roku życia oraz po 30 roku życia. Jednak użytkownicy pornografii, u których rozwinęło się PPU korzystali z niej w okresie od 15 do 30 roku życia znacznie częściej niż grupa kontrolna, a ocena pierwszego kontaktu seksualnego z partnerką/em oraz częstotliwość podejmowania partnerskich kontaktów seksualnych była w grupie PPU niższa niż w grupie kontrolnej, zarówno w raportach retrospektywnych, jak i tych dotyczących aktualnego życia seksualnego. Podobnie jak w Badaniu 2, wyniki Badania 3 również wykazały, że grupę PPU oraz kontrolną różnicuje między innymi występowanie eskalacji oglądanych materiałów pornograficznych do coraz

bardziej pobudzających, doświadczanie nieprzyjemnych objawów odstawienia pornografii oraz pogorszenie sprawności seksualnej.

Zebrane przeze mnie dane wskazują na powiązanie symptomów zgłaszanych przez problematycznych użytkowników pornografii z powszechnie używanymi narzędziami do pomiaru nasilenia nałogowych zachowań seksualnych, opracowanymi w Badaniu 1a, 1b i 1c. Rezultaty uzyskane w trakcie realizacji powyższych badań stanowią przedmiot dyskusji znajdującej się w ostatniej części niniejszej rozprawy, ukazującej ich znaczenie w kontekście lepszego zrozumienia *zaburzenia o charakterze kompulsywnych zachowań seksualnych* (ang. *compulsive sexual behavior disorder*; CSBD) – nowej jednostki nozologicznej włączonej w 2019 roku przez Światową Organizację Zdrowia do Międzynarodowej Klasyfikacji Zaburzeń (International Classification of Diseases, 11th Revision; ICD-11), która zacznie obowiązywać od roku 2021. Wyniki opisanych badań uwidaczniają istotne aspekty PPU, na które należy zwrócić uwagę podczas pracy klinicznej i diagnostycznej z osobami z CSBD.

Słowa kluczowe: zaburzenie hiperseksualne, nałogowe zachowania seksualne, nałogowe korzystanie z pornografii, problematyczne korzystanie z pornografii, dysfunkcje seksualne

Nota: Wyniki dwóch badań (Badanie 1b i 1c) opisanych w niniejszej pracy znalazły się w opublikowanych przeze mnie pracach badawczych (Gola i in., 2017a; Kraus i in., 2020).

Procedura badawcza oraz narzędzia użyte w celu realizacji opisanych badań zostały pozytywnie zaopiniowane przez Komisję ds. Etyki Badań Naukowych Instytutu Psychologii Polskiej Akademii Nauk (IP PAN, Warszawa, Polska).